

Malcolm Knowles

Από δάσκαλος, εμπυχωτής!

The adult learner

Malcolm S. Knowles, Elwood F. Holton III, Richard A. Swanson

Gulf Publishing Company, Huston, Texas,

5th Edition, 1998, Chapter 11, p. 198-201

Μετάφραση: Θάνια Αγγέλη

Μεγάλωσα με την πεποίθηση πως ο δάσκαλος είναι αυτός που ευθύνεται για το τι πρέπει να μάθουν οι σπουδαστές, πώς, πότε, όπως και για το αν το έμαθαν. Οι δάσκαλοι υποτίθεται πως πρέπει να μεταδίδουν προκαθορισμένες γνώσεις, να ελέγχουν τον τρόπο με τον οποίο οι σπουδαστές τις προσλαμβάνουν και τις χρησιμοποιούν, κι ύστερα να εξετάζουν αν όντως τις προσέλαβαν. Έτσι έκαναν όλοι μου οι δάσκαλοι. Αυτό ήταν το μόνο μοντέλο διδασκαλίας που ήξερα.

Όταν, αμέσως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, προσκλήθηκα να διδάξω στο Κολέγιο George Williams στο Σικάγο, μ' αυτόν τον τρόπο δίδαξα. Στην αρχή ήμουν ευχαριστημένος και περήφανος για την παρουσίασή μου. Ήμουν πολύ καλός μεταδότης γνώσεων! Το περιεχόμενο ήταν καλά οργανωμένο, με καλό λογικό περίγραμμα! Διασαφήνισα τις αφηρημένες έννοιες με ενδιαφέροντα παραδείγματα! Μίλησα με ενάργεια και δύναμη! Προκάλεσα πολύ λίγα χαχανίσματα! Δέχτηκα παρεμβάσεις για ερωτήσεις ή διευκρινήσεις. Έκανα διάλογο ζωηρό και στο τέλος των διαλέξεών μου εφάρμοσα ασκήσεις. Τα διαγωνίσματά μου ήταν δίκαια και είχαν ως αποτέλεσμα καλή καμπύλη διασποράς βαθμών.

Θυμάμαι ότι ένιωθα πολύ ωραία όταν οι σπουδαστές μου έκαναν ό,τι τους έλεγα, πράγμα που συνέβαινε συνήθως! Οι περισσότεροι ετοιμάζονταν για καριέρα επιτελικών γραμματέων και ήταν ευσυνείδητοι και πειθαρχημένοι. Κρατούσαν σημειώσεις, έκαναν τις εργασίες τους και μπορούσαν να αποδώσουν στις τελικές εξετάσεις (είχαν συγκρατήσει τα περισσότερα απ' όσα τους είχα πει). Μάλιστα, οι άριστοι σπουδαστές ήταν ικανοί να θυμούνται επακριβώς τα λόγια μου! Ένιωθα ψυχικά ικανοποιημένος που μπορούσα τόσο καλά και να μεταδίδω το γνωστικό περιεχόμενο και να διαχειρίζομαι τους σπουδαστές. Ήμουν αληθινά καλός δάσκαλος!

Ένα χρόνο νωρίτερα είχα αρχίσει να παρακολουθώ μαθήματα για Master's στην Εκπαίδευση Ενηλίκων στο Πανεπιστήμιο του Σικάγου. Τα πρώτα μαθήματα που παρακολούθησα ήταν με δασκάλους που έκαναν ακριβώς ό,τι κι εγώ στα τμήματά μου.

Προς το τέλος των παραδόσεών μου στο Κολέγιο γράφτηκα σ' ένα σεμινάριο ψυχολογίας-συμβουλευτικής στο Πανεπιστήμιο του Σικάγου, υπό τον καθηγητή Arthour Shedlin, συνεργάτη του Carl Rogers. Έπαθα σοκ απ' ό,τι έγινε στην πρώτη συνάντησή!

Καμιά δεκαπενταριά σπουδαστές κάθισαν γύρω από ένα τραπέζι συσκέψεων για μια σύντομη συζήτηση 20 λεπτών. Στο τέλος, κάποιος ρώτησε αν ήξερε κανείς πού ήταν ο εισηγητής. Ένας απ' τους παρόντες απάντησε πως το όνομά του ήταν Art κι ότι από το Τμήμα Ψυχολογίας του είχαν ανατεθεί οι συναντήσεις μαζί μας. Κάποιος άλλος ρώτησε αν υπήρχε περίγραμμα σπουδών του Τμήματος. Ο Art απάντησε: «Θα θέλατε να υπάρχει περίγραμμα σπουδών;» Σιωπή για αρκετά λεπτά. Ένας άλλος σπουδαστής έσπασε τη σιωπή λέγοντας: «Θα ήθελα να ξέρω γιατί βρίσκεται καθένας εδώ, τι ήρθατε να μάθετε;» Οπότε, κάναμε το γύρο του τραπεζιού τοποθετούμενοι για τους στόχους και τις προσδοκίες μας. Όταν ήρθε η σειρά του Art, είπε:

«Ελπίζω πως θα με βοηθήσετε να γίνω καλύτερος εμψυχωτής».

Ποτέ πριν δεν δούλεψα πιο σκληρά!

Δεν θα επιχειρήσω να αναπαραστήσω όσα επακολούθησαν, αλλά μπορώ να σας πω ότι στη διάρκεια της πρώτης εβδομάδας διάβασα όλα τα βιβλία του Carl Rogers, εντόπισα σπουδαστές που είχαν παρακολουθήσει το σεμινάριο και τους ρώτησα «περί τίνος επρόκειτο». Σχεδίασα και ερευνητικές ομάδες σπουδαστών και στη 2^η συνάντησή τους πρότεινα να ενταχθούν σ' αυτές (έγιναν αποδεκτές με μικρές μετατροπές). Ποτέ δεν είχα διαβάσει τόσα πολλά βιβλία και άρθρα και ποτέ δεν είχα δουλέψει τόσο σκληρά σε κανένα πρόγραμμα απ' όσα παρακολούθησα! Ποτέ πριν δεν είχα αναλάβει τόση ευθύνη για την ίδια μου τη μόρφωση (είτε ατομικά είτε μαζί με άλλους σπουδαστές), όπως έκανα σ' αυτό το σεμινάριο! Ήταν αναζωογονητικό! Άρχισα να καταλαβαίνω τι σημαίνει να παθιάζεται κανείς με τη μάθηση! Άρχισα να σκέφτομαι τι σημαίνει να είναι κανείς «εμψυχωτής» παρά «δάσκαλος».

Ευτυχώς, το επόμενο σεμινάριό μου, με τον Cyril O.Houle, ενίσχυσε αυτή την κατεύθυνση στις αναζητήσεις μου.

Αφού ολοκλήρωσα το σεμινάριο με τον Cyril O.Houle, το Κολέγιο George Williams μου ζήτησε να διδάξω εκεί πάλι «Εκπαιδευτικές Μεθόδους για Ενηλίκους». Τότε αποφάσισα να γίνω από δάσκαλος, εμψυχωτής.

Στην εναρκτήρια συνάντηση εξήγησα στους εκπαιδευόμενους πως ήθελα να πειραματιστώ με μια διαφορετική προσέγγιση της διδασκαλίας, και τους περιέγραψα τη δική μου εμπειρία από τις δυο όψεις του μοντέλου του «εμψυχωτή» (Shedlin και Houle). Παραδέχτηκα πως δεν ήμουν σίγουρος για την ικανότητά μου να διεκπεραιώσω το ρόλο αυτό αφού δεν το είχα ξανακάνει ποτέ πριν, ότι θα «δούλευε» μόνο αν εκείνοι δεσμεύονταν να αναλάβουν μεγαλύτερο βαθμό ευθύνης για τη μόρφωσή τους και ότι δεν θα μπορούσα να προχωρήσω αν είχαν την αίσθηση πως το ρίσκο ήταν πολύ υψηλό. Ομόφωνα δέχτηκαν να πειραματιστούν μαζί μου!

Αφιέρωσα το υπόλοιπο της πρώτης συνάντησης βάζοντας τους σπουδαστές να αυτοπαρουσιαστούν και να προσδιορίσουν τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και τα μαθησιακά εφόδιά τους. Μοίρασα ένα περίγραμμα σπουδών που απαριθμούσε τους στόχους του προγράμματος και τις ενότητες του περιεχομένου (που τις ονόμασα: «ενότητες προς διερεύνηση»), μαζί με παραπομπές σε πηγές που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίτευξη αυτών των στόχων. Τους ρώτησα ποια θέματα προς διερεύνηση θα αναλάμβαναν στη διάρκεια της εβδομάδας. Στη δεύτερη συνάντηση τους έβαλα να δηλώσουν ποιες «ενότητες προς διερεύνηση» τους ενδιέφεραν περισσότερο και συγκροτήσαμε αντίστοιχες «ερευνητικές ομάδες».

Οι ομάδες εργασίας συναντιούνταν για τις επόμενες τέσσερις εβδομάδες, με εμένα ως εμψυχωτή που κατά περιόδους τις υποστήριζε, και ύστερα, το υπόλοιπο εξάμηνο αφιερώθηκε σε συναντήσεις όπου οι ομάδες παρουσίασαν τις εργασίες τους και ακολουθούσε σχολιασμός τους. Δεν είχα ξαναδεί τόσο δημιουργικές παρουσιάσεις και αίσθηση ικανοποίησης από την επίτευξη των στόχων.

Μέχρι το τέλος εκείνου του εξαμήνου είχα γίνει αμετάπειστος «εμψυχωτής».

Ενότητες προς διερεύνηση και Ερευνητικές Ομάδες.

Όταν ανέλυσα τι μου είχε συμβεί, μπόρεσα να αναγνωρίσω πολύ βασικές αλλαγές. Η αυτοαντίληψή μου είχε μεταλλαχθεί από δασκάλου σε εμψυχωτή. Είδα το ρόλο μου να αλλάζει από μεταδότη γνώσεων σε συντονιστή της μαθησιακής διαδικασίας και μόνο δευτερευόντως σε πηγή γνώσεων.

Σε δεύτερη φάση, υιοθέτησα διαφορετικό σύστημα ηθικών ανταμοιβών. Έπαψα να αντλώ δικαίωση από τον έλεγχο των φοιτητών και –αντίθετα- την αναζήτησα στην απελευθέρωσή των φοιτητών. Τη βρήκα, μάλιστα, πολύ πιο ικανοποιητική μορφή ανταμοιβής!

Στο τέλος βρέθηκα να επιτελώ εντελώς διαφορετικές λειτουργίες, που απαιτούσαν διαφορετικές ικανότητες. Αντί να είμαι σχεδιαστής και μεταδότης γνώσεων, δηλαδή αντί να έχω ρόλο που απαιτεί κατ' αρχήν ικανότητες εισήγησης, σχεδιάζα και συντόνιζα τη μαθησιακή διεργασία, λειτουργία που απαιτούσε ικανότητα δόμησης σχέσεων, διάγνωσης αναγκών, εμπλοκής των σπουδαστών στο σχεδιασμό, διασύνδεσής τους με τις πηγές της μάθησης και ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας τους.

Ποτέ από τότε δεν μπήκα στον πειρασμό να επιστρέψω στο ρόλο του δασκάλου!